

Overgangsrecht tot 2 december 2006

Voor pensioenontslag onder de 65 jaar geldt tot 2 december 2006 het overgangsrecht van art. 16 WGBL. Tot die datum hebben sociale partners de tijd om in (individuele en collectieve) arbeidsovereenkomsten en pensioenregelingen opgenomen bepalingen aan te passen aan de wet. In de praktijk komt het er op neer dat pensioenontslag onder de 65 jaar tot 2 december 2006 blijft toegestaan.

Na 2 december 2006

Of pensioenontslag onder de 65 jaar ook na deze datum is toegestaan, is minder zeker. In de Kamerstukken zijn tussen de regels door aanwijzingen te vinden die duiden op een strengere toetsing. Twee elementen wil ik hier noemen. Ten eerste is er de bewijslastverdeling van art. 12 WGBL. Indien een werknemer benadeeld wordt door pensioenontslag onder de 65 jaar en daartoe feiten aanvoert, rust de bewijslast op de werkgever. De werkgever moet dan aantonen dat geen sprake is van leeftijdsdiscriminatie. Ten tweede geeft de regering aan dat de noodzaak tot leeftijdsonderscheid vervalt indien er een mogelijkheid bestaat individueel te keuren.

Daar staat tegenover dat de argumenten en de criteria waaraan getoetst wordt dezelfde blijven. Hoe dit in de praktijk zal uitwerken is nog niet zeker. In de tussentijd doen sociale partners, verzekeringsmaatschappijen en pensioenfondsbestuurders er verstandig aan om na te gaan of hun CAO's en pensioenregelingen de objectieve rechtvaardigingstoets na december 2006 kunnen doorstaan.

VERZEKERINGSRECHT

mw. mr. W.S. Kouwenhoven,
Stadermann Luiten Advocaten, Rotterdam

Verkeersaansprakelijkheid. Onrechtmatig weggedrag. Omkeringsregel.

Eigen schuld. Hoge Raad 24 september 2004, RvdW 2004, 110

Gastauteur: mw. mr. M. Keijzer-de Korver,
Stadermann Luiten Advocaten, Rotterdam

Feiten

Op een openbare weg vindt een aanrijding plaats tussen een bromfiets en een personenauto van ongeveer twee meter breed (inclusief de buitenspiegels), waarachter een aanhangwagen van 1.8 meter breed was gekoppeld. De weg, die niet was voorzien van een middenstreep, was ter plaatse van het ongeval circa 3.8 meter breed. De bermen aan weerszijden van de weg waren onverhard. Het wegverloop kende enkele flauwe bochten, die het uitzicht in beide richtingen belemmerden. Voor de auto gold ter plaatse een maximumsnelheid van 80 km per uur.

De (twintigjarige) bromfietser, die een flauwe bocht uitkwam, en de automobilist reden elkaar tegemoet. De bromfietser reed circa 45 km per uur, reed niet zoveel mogelijk rechts, maar omstreeks het midden van de weg en lette onvoldoende op de uit tegenovergestelde richting naderende combinatie. De automobilist, die ruim beneden de maximumsnelheid reed, zag de bromfietser wel naderen, liet het gas los en maakte een uitwijkmanoeuvre naar rechts, waardoor de auto met aanhanger met de rechterwielen in de rechterberm kwam te rijden. Een aanrijding was evenwel niet meer te vermijden. De bromfietser kwam ten val en liep ernstig letsel op, waaronder een hoge dwarslaesie.

De bromfietser en zijn ziektekostenverzekeraar dagvaardden de automobilist en de WAM-verzekeraar van de auto tot schadevergoeding. Zij stellen onder meer dat de automobilist onrechtmatig heeft gehandeld

door overtreding van de artikelen 5 en 6 van de Wegenverkeerswet (WVW). Deze artikelen bevatten een verbod zich zodanig te gedragen dat gevaar op de weg wordt veroorzaakt of kan worden veroorzaakt respectievelijk dat een aan schuld te wijten verkeersongeval plaatsvindt, waardoor een ander wordt gedood of zwaar lichamelijk letsel wordt toegebracht.

Rechtbank

De Rechtbank wijst de vordering af, aangezien de automobilist naar haar mening geenszins onrechtmatig heeft gehandeld.

Hof

Het Hof is van oordeel dat de gevoerde snelheid van de auto te hoog was, ook al zou die, zoals de bestuurder stelt, omstreeks 55 km per uur hebben bedragen. Juist de omstandigheden ter plaatse, zoals het wegverloop en het daarmee samenhangende belemmerde uitzicht in beide richtingen, de wegbreedte en de onverharde berm, die kennelijk krachtig remmen bij een uitwijkmanoeuvre naar rechts onmogelijk maakte, noopten de automobilist tot een verdere aanpassing van zijn snelheid. De automobilist heeft zich door dat na te laten in de positie gebracht dat hij niet in staat was andere maatregelen ter voorkoming van een aanrijding te treffen, zoals het geven van waarschuwingssignalen.

Het Hof komt op grond van deze vaststelling tot de conclusie dat het verkeersgedrag van de automobilist als verwijt- en toerekenbaar onrechtmatig handelen heeft te gelden. Het Hof neemt vervolgens met toepassing van de zogenoemde 'omkeringsregel' het vereiste causaal verband aan tussen dit onrechtmatig handelen en het ongeval en de daaruit voortvloeiende schade. Het Hof overweegt in dit verband dat waar het toerekenbaar onrechtmatig handelen van de automobilist het gevaar voor verkeersongevallen in het algemeen vergroot, de geschonden norm (de verbodsbepaling van art. 5 WVW en art. 6:162 BW betreffende de zorgvuldigheid die in het maatschappelijk verkeer betaamt) ertoe strekt een 'specifiek gevaar terzake van het ont-

staan van schade bij een ander te voorkomen, namelijk het voorkomen van ongevallen en de daaruit voortvloeiende schade, en in het concrete geval dit specifieke gevaar zich in de vorm van een ongeval heeft verwezenlijkt'.

Volgens het Hof heeft de automobilist niet gesteld en is evenmin gebleken dat het ongeval ook zonder zijn gevaarzettend handelen zich zou hebben voltrokken, zodat het vereiste causaal verband vaststaat.

Vervolgens gaat het Hof in op het beroep van de automobilist op art. 6:101 BW betreffende de eigen schuld. Volgens de automobilist dient het ongeval geheel aan de bromfietser te worden toegerekend. Voor de causale afweging slaat het Hof acht op het feit dat de automobilist, gezien de omstandigheden ter plaatse, met te hoge snelheid heeft gereden, terwijl de bromfietser onvoldoende rechts heeft gehouden, onvoldoende heeft gelet op de uit tegenovergestelde richting naderende combinatie, alsmede op de omstandigheid dat de voor de bromfietser op diens weghelft beschikbare wegbreedte toereikend was om de combinatie ongehinderd te passeren. Deze wederzijdse omstandigheden waarderend, komt het Hof uit op een causale afweging in de verhouding van 50:50.

Het Hof ziet aanleiding de billijkheidscorrectie toe te passen ten aanzien van de bromfietser, aangezien hij op twintigjarige leeftijd werd geconfronteerd met ernstig letsel met blijvende lichamelijke beperkingen. De billijkheid eist een correctie van de causale verdeling en wel in de verhouding 25:75 ten nadele van de automobilist en de WAM-verzekeraar. Ten aanzien van de ziektekostenverzekeraar ziet het Hof geen aanleiding een billijkheidscorrectie toe te passen.

Het Hof vernietigt het vonnis van de Rechtbank en wijst de vorderingen alsnog (grotendeels) toe.

Hoge Raad

In cassatie laat de Hoge Raad het oordeel van het Hof dat de automobilist onrechtma-

tig heeft gehandeld als feitelijk van aard en voldoende gemotiveerd in stand.

Met betrekking tot het cassatiemiddel waarin de automobilist en de WAM-verzekeraar betogen dat het Hof de omkeringsregel ten onrechte heeft toegepast, omdat de door het Hof geformuleerde zorgvuldigheidsnorm niet strekt ter voorkoming van een specifiek gevaar, althans omdat niet aannemelijk is gemaakt dat een specifiek gevaar zich hier heeft verwezenlijkt, overweegt de Hoge Raad het volgende: de uit art. 5 WVW in samenhang met art. 19 RVV voortvloeiende norm dat een weggebruiker zijn snelheid dient aan te passen aan de concrete omstandigheden, strekt volgens de Hoge Raad wel degelijk ter voorkoming van een specifiek gevaar, te weten het gevaar dat zich een verkeersongeval voordoet. Het Hof heeft dan ook, uitgaande van toerekenbaar onrechtmatig handelen van de automobilist, terecht de omkeringsregel toegepast. Na met toepassing van de omkeringsregel te hebben geoordeeld dat in beginsel het causaal verband tussen het onrechtmatig handelen en het ongeval - en de daaruit voortvloeiende schade - is gegeven, heeft het Hof vervolgens geoordeeld dat, nu gesteld noch gebleken is dat het ongeval zich ook zonder het gevaarzettend handelen van de automobilist zou hebben voltrokken, het vereiste causaal verband dan ook vaststaat. Dit oordeel geeft volgens de Hoge Raad niet blijk van een onjuiste rechtsopvatting en laat de Hoge Raad eveneens als feitelijk van aard en voldoende gemotiveerd in stand, hetgeen evenzeer heeft te gelden voor de door het Hof gemaakte causaliteitsafweging en toegepaste billijkheidscorrectie.

De Hoge Raad verwerpt het ingestelde cassatieberoep.

Commentaar

In deze zaak gaat het in de eerste plaats om een beoordeling van de vraag of de automobilist onrechtmatig heeft gehandeld door zijn wijze van deelname aan het verkeer. De Rechtbank was van oordeel dat

zulks niet het geval was, het Hof daarentegen wel, terwijl de Hoge Raad dit oordeel van het Hof in cassatie niet op juistheid kon toetsen, aangezien het verweven is met waarderingen van feitelijke aard.

Men kan zich afvragen welke rechterlijke instantie het nu bij het rechte eind had. De automobilist reed beduidend minder hard dan ter plaatse was toegestaan. Het Hof oordeelde echter dat de gevoerde snelheid, ook als die 55 km per uur zou hebben bedragen, te hoog was geweest gelet op de concrete omstandigheden. Het Hof legde een dergelijke norm echter niet op aan de zo ernstig gewond geraakte bromfietser. Deze had gereden 'met een snelheid die de constructiesnelheid van de bromfiets van 45 km per uur niet, dan wel slechts in geringe mat' had overschreden. De bromfietser had mitsdien op maximumsnelheid een flauwe bocht met een belemmerd uitzicht doorreden. Het gevoel bekruipt mij dat het Hof aldus met twee maten heeft gemeten met als enig doel de gelaedeerde bromfietser te voorzien van schadevergoeding.

Met het aannemen van onrechtmatig handelen aan de zijde van de automobilist, heeft het Hof de bromfietser voorts tegemoet kunnen komen door de zogenaamde omkeringsregel toe te passen. Op basis van deze regel nam het Hof aan dat sprake was van causaal verband tussen de onrechtmatige gedraging van de automobilist en het ontstaan van het ongeval. Het Hof oordeelde vervolgens de stellingen van de automobilist en de WAM-verzekeraar onvoldoende om hen in de gelegenheid te stellen tegenbewijs te leveren door aannemelijk te maken dat het ongeval zich ook zonder de onrechtmatige gedraging van de automobilist zou hebben voltrokken. Waar het Hof had vastgesteld dat de bromfietser met maximale snelheid had gereden, dat hij niet zoveel mogelijk rechts maar omstreeks het midden van de weg had gereden, dat hij onvoldoende had gelet op de uit tegenovergestelde richting naderende combinatie en dat de voor hem op zijn weghelft beschikbare wegbreedte toe-

reikend was om de combinatie ongehinderd te passeren, had het Hof ook tot het oordeel kunnen komen dat ongeacht of de automobilist zijn snelheid nog verder had aangepast, de aanrijding onvermijdelijk was geweest wegens onrechtmatig weggedrag van de bromfietser, althans had het Hof de automobilist tot genoemd tegenbewijs kunnen toelaten. De Hoge Raad, die het oordeel van het Hof slechts beperkt kon toetsen, achtte het in elk geval niet onbegrijpelijk.

Hoewel de Hoge Raad in een reeks van recente arresten de reikwijdte van de omkeringsregel sterk heeft ingeperkt, oordeelde hij in dit arrest dat het Hof deze regel terecht had toegepast. De algemeen geformuleerde gedragsregels zoals vastgelegd in de artikelen 5 WVV en 19 RVV heeft het Hof mitsdien naar het oordeel van de Hoge Raad voldoende geconcretiseerd, zodat aan het 'specificiteitsvereiste' voor toepassing van de omkeringsregel (dat is de eis dat sprake moet zijn van schending van een norm die strekt tot het voorkomen van een specifiek gevaar en dat het specifieke gevaar zich heeft verwezenlijkt) was voldaan.

Tot slot maak ik nog een opmerking over de wijze waarop het Hof de causaliteitsafweging van artikel 6:101 BW heeft gemaakt bij de beoordeling van de eigen schuld van de bromfietser. Gelet op de ernst van de aan de bromfietser verweten gedragingen, meen ik dat het Hof de causale bijdrage van de bromfietser op een veel hoger percentage had kunnen vaststellen. Ik kan mij niet aan de indruk onttrekken dat het Hof (vanuit de beschermingsgedachte) met een uitvoerige motivering naar een bepaalde uitkomst heeft toe geredeneerd. In cassatie valt een dergelijke beslissing van de feitenrechter evenwel niet of nauwelijks te toetsen.